

Α Ζ Ω Γ Υ Ρ Ε Κ Ρ Η Τ Η Σ

Ἄρ. Σπ. Μητρ. 663

Ἰγὸ Ἰωάννου Ἰωάννου

Ἰ σ π ο ρ ι κ ὸ : Ἡ ὑπαρξὴ τοῦ σπηλαίου εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὸν 4ον μ.Χ. αἰῶνα. Στους Ἀγίους Τόπους ὅταν συναγτοῦν Κρήτες προσκυνητὲς τοὺς μιλοῦν γιὰ τὸ κοιμητήρι τῶν Ἀγίων 99 Πατέρων ποὺ τὰ ὀστά τοὺς σύμφωνα μὲ τὴν παράδοσιν θρίσκονται στὰ 2 ἐκκλησιάκια ποὺ ὑπάρχουν στὸ σπήλαιον Ζουρὲ ἢ ὅπως τὸ ὀνομάζουν καὶ διαφορετικὰ κοιμητήρι τῶν Ἀγίων Πατέρων.

Τὸ σπηλαιολογικὸ κλιμάκιο τῆς ΕΣΣΕ στὴν Κρήτη ἀναφέρει τὴν σπουδαιότητα τοῦ σπηλαίου - βαράθρου αὐτοῦ. Ἡ ΕΣΣΕ προγραμματίζει τὴν ἔρευνά του τὴν χαρτογράφει του καὶ τὴν μελέτη του καὶ τὴν πραγματοποιεῖ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1969 ἀπὸ ὀμάδα μελῶν τῆς ΕΣΣΕ καὶ μὲ χορηγία ΕΟΤ. Ἐπικεφαλῆς τῆς ὀμάδος ὁ κ. Ἰωάν. Ἰωάννου καὶ συνεργάτες ὁ κ. Ἐλ. Πλατάνης καὶ ὁ κ. Ι. Τσιφειτάκης, ἐπίσης, ἔτις Μ. Ἰωάννου καὶ ἡ κ. Ν. Ἰωάννου.

Π ρ ο σ π έ λ α σ ι ε ς : Τὸ χωριὸ Ἀζωγυρὲ ἀνήκει στὸν νομὸ Χανίων καὶ εἶναι σὲ ἀπόστασι ἀπὸ τὰ Χανιά 75 χλμ. Ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἀζωγυρὲ στὸ σπήλαιον χρειάζεται πορεία τριῶν τετάρτων τῆς ὥρας. Στὸ συγκρότημα τῶν θράξων πάντως ἀπὸ τὸ σπήλαιον - βάραθρον ὑπάρχει μεγάλος σιδερένιος σταυρὸς γιὰ νὰ θυμίζει καὶ γὰ ἐρίξει τὸν τόπον ὅπου ἀσχίτευσαν οἱ Ἅγιοι Πατέρες.

Τ ὸ σ π η λ α ι ο - β ἄ ρ α θ ρ ο : Ἡ εἴσοδος τοῦ σπηλαίου - βαράθρου εἶναι διπλή. Καὶ τὸ ὄλο σπήλαιον - βάραθρον εἶναι διάκλασις. Ἡ βορεινὴ εἴσοδος ἔχει πρόσβαση κυκλικὸ τμήμα ἀκάλυπτον συνέχεια τοῦ σπηλαίου - βαράθρου. Ἡ ἀκάλυπτη αὐτὴ πρόσβασις σχηματίζεται ἀνάμεσα ἀπὸ ὀγκόλιθους. Ἡ ἀνατολικὴ εἴσοδος εἶναι μικρότερη καὶ ἡ κάθοδος πρὸς τὸ βάραθρον εἶναι στὴν ἀρχὴ πολὺ κατηφορικὴ μετὰ κάθετη. Ἡ κάθοδος πρὸς τὸ σπήλαιον - βάραθρον γίνεται ἀπὸ τὴν βορεινὴ εἴσοδο. Ἐχουν τοποθετηθεῖ γιὰ ἐξυπηρέτησιν τῶν πολυαριθμῶν προσκυνητῶν σιδερένιες σκάλες.

Ἡ βορεινὴ εἴσοδος ἔχει διαστάσεις, πλάτος 4,5μ. καὶ ὕψος 8μ. Κατεβαίνουμε στὸ κυρίως σπήλαιον μὲ τρεῖς διαδοχικὰ σιδερένιες σκάλες μὲ συνολικὸ βάθος ἀπὸ τὸ ἐπίπεδον τῆς εἰσόδου 14μ. Ἀπὸ τὴν θάσιν τῆς τρίτης σκάλας ὁ πρῶτος θάλαμος συνεχίζει ἄλλα 31μ. μὲ πλάτος ἕως 8μ. καὶ ὕψος ὀροφῆς ἕως 25μ. Στὰ 14μ. ἀπὸ τὴν θάσιν τῆς τρίτης σκάλας δεξιὰ στὸν τοῖχον εἶναι ἡ πρώτη Ἁγία Τράπεζα, δηλαδὴ ἡ πρώτη ἐκκλησία. Ὑπάρχουν εἰκόνες, καντήλια κλπ. ἀντικείμενα ποὺ χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξον χριστιανικὴ λατρεία. Μιὰ εἰκόνα παρουσιάζει 3-λους μαζί τοὺς Ἀγίους Πατέρες.

Στά 18,5μ. ἀριστερά σέ ὕψος 18μ. ἡ ἀνατολική εἴσοδος. Ἡ εἴσοδος αὐτή τοῦ βαράθρου ἔχει κάθετη κατάβαση στό σημεῖο αὐτό μέ 15μ. Ὅλο τὸ τμήμα αὐτό τοῦ σπηλαίου φωτίζεται ἀπὸ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας πού εἰσέρχεται ἀπὸ τῆς δύο εἰσόδους.

Τὸ σπήλαιο συνεχίζεται ἀριστερά μέ τὸν κεντρικὸ διάδρομο. δεξιά μέ στενὸ τούνελ ὅπου καὶ ἡ μικρὴ λίμνη.

Τὸ ἀριστερὸ τμήμα, μέ μῆκος 12μ. καὶ πλάτος 5,5μ., χωρίζεται σέ δύο διαδρόμους ἀπὸ μεγάλο ὀγκόλιθο μῆκους 10μ. καὶ πλάτους ἕως 2μ. Στὸ τέλος δεξιά τοῦ διαδρόμου ξύλινη σκάλα. Δεξιά στενὸς κατηφορικὸς διάδρομος καταλήγει στὴν λίμνη πού ἔχει διαστάσεις 1,5μ. X 0,6μ. καὶ βάθος νεροῦ 0,6μ.

**Σημεῖο τῆς καθόδου στίς
σιδερένιες σκάλες.**

Φωτ. Ι. Ἰωάννου

Συνέχεια τῆς ξύλινης σκάλας πρὸς τὰ ἀριστερά υπάρχουν δύο ἐσοχές, μέ ὀγκόλιθους στό δάπεδο. Σέ 5μ. ἀπὸ τὴν ξύλινη σκάλα στενὸς κατηφορικὸς διάδρομος 7μ. μετά, σιδερένια σκάλα συνεχίζει ἄλλα 4μ. καὶ θρῖσκόμαστε στὴν εἴσοδο τοῦ τελευταίου θαλάμου.

Ὁ τελευταῖος θάλαμος ἔχει διαστάσεις, 30μ. μήκος, πλάτος 8μ. καὶ ὕψος 12μ. Στὴν ἀρχὴ ἀριστερὰ ἀγκόλιθοι ποὺ φαίνεται καλύπτουν σήμερα τὸν χώρo ποὺ ἔνωσε τὸν τελευταῖο θάλαμο μὲ τὸ προηγούμενο τμήμα. Στὰ 17μ. εἶναι ἡ δευτέρα, Ἁγία Τράπεζα καὶ πάλιν ἀντικείμενα τῆς ὀρθοῦς χριστιανικῆς λατρείας. Στὰ 20μ. ὑπάρχουν ὀστᾶ, λέγεται δὲ ὅτι εἶναι τῶν Ἁγίων Πατέρων καὶ μάλιστα βλέπουμε ἐπιγραφή ποὺ σημειώνει «κοιμητήρι τῶν Ἁγίων Πατέρων». Στὰ 24μ. ἀριστερὰ μικρὴ καταδόθρα βάθους 2,5μ. Τὸ τέλος τοῦ θαλάμου εἶναι ἀνηφορικὸ καὶ κλείνει κυκλικᾶ.

Σ π η λ α ι ο γ έ ν ε σ η : Τὸ σπηλαιο - βάραθρο Ζουρέ εἶναι διάκλασις διανοιγμένη σὲ ἀσβεστολιθικὸ πέτρωμα.

Δ ι α σ τ ᾶ σ ε ι ς : Τὸ κατ' εὐθείαν γραμμὴ μήκος τοῦ σπηλαίου εἶναι 95μ. Τὸ μεγαλύτερο ὕψος του εἶναι 25μ. καὶ τὸ βαθύτερο σημεῖο τοῦ σπηλαίου ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τῆς εἰσόδου εἶναι 23μ. Τὸ σπήλαιo καταλαμβάνει ἔκτασι 644 τετραγωνικῶν μέτρων.

Θ ε ρ μ ο κ ρ α σ ί α — Ὑ γ ρ α σ ί α — Β ι ο σ π η λ α ι ο λ ο γ ί α : Ἡ θερμοκρασία τοῦ σπηλαιο - βάραθρου κατὰ τὴν διάρκεια τῶν ἐρευνῶν ἦταν 17 βαθμοὶ Κελσίου καὶ ἡ ὑγρασία 45 βαθμοί. Ἐρευνα βιοσπηλαιολογικὴ δὲν πραγματοποιήθηκε, παρατηρήθηκαν νυχτερίδες, μυριάποδα καὶ ἀραχνοειδῆ.

Ἀ ρ χ α ι ο λ ο γ ί α : Οὐδεμία ἀρχαιολογικὴ ἔνδειξι στὴν ἐπιφάνεια τοῦ δαπέδου τοῦ σπηλαίου δὲν παρατηρήθηκε.

Λ α ο γ ρ α φ ί α : Ἡ λαογραφικὴ ἀξία τοῦ ὕλικου εἶναι πολὺ ἀξιόλογη γύρω ἀπὸ τίς φῆμες καὶ τίς παραδόσεις γιὰ τὸ μνημεῖο αὐτό, τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας, σὰν κοιμητήρι τῶν Ἁγίων 99 Πατέρων. Εἶναι ἀξιοπρόσεκτα τὰ δύο ἐκκλησάκια ποὺ βρίσκονται στὸ βάθος τοῦ ἐντυπωσιακοῦ βάραθρου. Οἱ δύο Ἁγίες Τράπεζες καὶ τὰ ὀστᾶ ἔχουν γὰ ποῦν πολλὰς ἱστορίας.

Ὅταν ἤρθραν στὴν Κρήτη οἱ Ἁγιοὶ Πατέρες θρῆκαν στὸν Ἀζωγυρέ. Σὲ σπηλιὰ ἔχτισαν μικρὸ μοναστήρι καὶ ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε νερὸ κοντὰ ἐσταύρωσαν τὸ ἔδαφος καὶ μέχρι σήμερα ὑπάρχει ἡ «θρύση τῶν Ἁγίων». Ἐπίσης, τὸ πλατάνι ποὺ ἔκαναν τὴν προσευχὴ τους εἶναι ἀειθαλὲς καὶ τὸ ὀνομάζουν «ιερὸ πλατάνο τῶν Ἁγίων». Σημειώνουμε ὅτι δ κ. Πλατάκης ἔχει συλλέξει στοιχεῖα γιὰ 13 ἀειθαλῆ πλατάνια στὴν Κρήτη καὶ ἐτοιμάζει μελέτη γιὰ τὸ φαινόμενο αὐτῶν τῶν δένδρων ποὺ δὲν ρίχνουν τὰ φύλλα τους χειμῶνα καὶ καλοκαίρι.

Ἀργότερα οἱ Ἁγιοὶ Πατέρες ἀσκήτευσαν στὸ σπηλαιο - βάραθρο Ζουρέ ὅπου σιγὰ - σιγὰ πέθαναν ὅλοι.

Ἰδιαιτέρο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ πράξι τῶν προσκυνητῶν ποὺ σταυρῶνουν τὰ κλαδιὰ τοῦ ἱεροῦ πλατάνου καὶ ἔτσι, βλέπουμε σήμερα πολλοὺς σταυροὺς ἀπὸ τὰ ἕδια κλαδιὰ τοῦ δένδρου. Ἀπὸ ὅ,τι ξέρουμε εἶναι μοναδικὸ τὸ φαινόμενο αὐτὸ καὶ μπορεῖ, προβαλλόμενο, γὰ καταστῆ ἰδιαιτέρος τουριστικὸς μαγνήτης.

Κυνηγός πού κατά λάθος τραυμάτισε τόν "Άγιο Ίωάννη, πού ἦταν μαζί μέ τούς 99 Πατέρες ἀκολουθώντας τό αἷμα ἀπό τό τραῦμα τοῦ ἁγίου, τόν βρήκε στήν εἴσοδο τοῦ βαράθρου. Τοῦ ζήτησε συγγνώμη γιά τό λάθος του. Ὁ "Άγιος Ίωάννης τόν εὐλόγησε καί κατέβηκε πρὸς τό βάθος τοῦ σπηλαιο - βαράθρου. Ὁ κυνηγός ἀκούσε ἀπὸ τὸ βάθος νὰ ἔρχονται φωνές καί ψαλμοὶ ἀγγέλων. Γύρισε τρέχοντας στό χωριὸ Ἀζωγυρὲ καί εἶπε τὰ νέα. "Ὅλοι μαζί οἱ κάτοικοι πήγαν καί συνεχίζουν νὰ πηγαίνουν κάθε 7 Ὀκτωβρίου γιά νὰ ἀνάψουν τὰ καντήλια καί κεριὰ καί μέ λειτουργία νὰ τιμήσουν τήν μνήμη τῶν Ἁγίων 99 Πατέρων.

**Ὁ κ. Ι. Τσιφεγάκης κοντὰ στήν
πρῶτη ἐκκλησία.**

Φωτ. Ι. Ίωάννου

Τὸ νερὸ τῆς μικρῆς λίμνης πού ὑπάρχει στό σπηλαιο - βάραθρο ὀνομάζουσι «ἀγίασμα». Θὰ μπορούσε νὰ γεμίση τόμος ἀπὸ τήν συλλογὴ τοῦ λαογραφικοῦ ὑλικοῦ πού διηγοῦνται οἱ κάτοικοι τοῦ Ἀζωγυρὲ γιά τὸ σπηλαιο - βάραθρο Ζουρέ.

Τ ο υ ρ ι σ μ ό ς : Τὸ σπηλαιό - θάραθρο Ζουρέσ θεωρεῖται γενικοῦ τουριστικοῦ ἐνδιαφέροντος γιὰ τοὺς κάτωθι λόγους:

1. Εἶναι ἕνας πρωτότυπος τόπος χριστιανικῆς λατρείας. Μοναδικὸς στὸ εἶδος του. Μὲ ἱστορία ἀπὸ τὸν 4ον μ.Χ. αἰώνα. Ἰδιαίτερα μπορεῖ νὰ τονιστῇ ἡ ἐπίσκεψις τουριστῶν σὲ αὐτὸ σὰν σημαντικό μνημεῖο τῆς ὀρθοδόξου θρησκείας καὶ τοῦ σπουδαίου λαογραφικοῦ ἐνδιαφέροντός του.

2. Γιὰ τὸ ἐντυπωσιακὸ φυσικὸ του περιβάλλον. Ἡ διάκλασις ποὺ τὸ σχηματίζει εἶναι πολὺ θεαματικὴ. Οἱ τρεῖς κλιμακωτὲς σιδερένιες σκάλες ποὺ ὀδηγοῦν στὸ ἐσωτερικὸ του, ἔπου οἱ δύο ἐκκλησίαι καὶ τὸ «ἀγίασμα» τῆς λίμνης εἶναι σημαντικὰ σύνδρομα τουριστικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν τουριστικὴ ἀξιοποίηση τοῦ σπηλαιό - θαράθρου. Σημειώνουμε ὅτι τὸ χωριὸ Ἀζωγυρὲ εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ γραφικὰ καὶ πλούσια χωριὰ σὲ πηγὲς στὸν νομὸ Χανίων.

3. Γιὰ τὸ σεβαστὸ μέγεθος τοῦ σπηλαιό - θαράθρου. Εἶναι δυνατόν νὰ διευθετηθῇ τουριστικὸς διάδρομος 250μ.

4. Γιὰ τὴν καταπληχτικὴ ὁδικὴ διαδρομὴ Χανιά, Ἀζωγυρὲ, Παλιοχώρα, Χανιά. Ἡ περιοχὴ αὐτὴ τῆς Κρήτης δέχεται τοὺς λιγώτερους τουρίστες ἐνῶ εἶναι ἀπὸ τὰ ὁμορφώτερα τμήματα τοῦ νησιοῦ σὲ φυσικὲς καλλονές, φαραγγί τῆς Σαμαριάς καὶ ἄγνωστες ἀκρογιαλὲς καὶ ἀμμουδιές.

Ἐνῶ στοὺς ἄλλους τρεῖς νομοὺς τῆς Κρήτης ἔχουν πραγματοποιηθῇ σημαντικὲς ἔρευνες καὶ ἀναστηλώσεις ἀνακτόρων καὶ ὑπάρχουν πλούσια μουσεῖα, στὸν νομὸ Χανίων ἀκόμα δὲν ἔχουν γίνεῖ μεγάλης ἐκτάσεως ἀρχαιολογικὲς ἀνασκαφές καὶ πιστεύεται ὅτι καὶ στὸν νομὸ αὐτὸ ὑπάρχουν ἀξιόλογες ἀρχαῖες πόλεις καὶ ἀνάκτορα ἀπὸ τὸν περίφημο Μινωικὸ πολιτισμὸ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΣΠΗΛΑΙΟΥ ΖΟΥΡΕ

1. Πλατάκης Ἐλ. ΔΕΣΣ, 4, 1955, σελ. 100.
2. Faure, P. Fonctions des cavernes Cretoises. Paris 1964, σελ. 27, 189, 209, 215, ἔπου καὶ ἡ ἄλλη βιβλιογραφία περὶ αὐτοῦ.
3. K. Lindberg. Notes sur les grottes de l'île de Crete, σελ. 165.
4. Παπαγρηγοράκη. Ὁ Ἀζωγυρὸς (Κρητικὴ Ἔστια, 21, 1951, 12 καὶ 22. 1951, 10).
5. Ἐκδρομικὰ Χρονικά 127, 1964 σελ. 185 καὶ 82, 1960 σελ. 201.
6. Μακριδάκης Α. Τὰ Σπήλαιά μας (Κρητικὴ Ἔστια, 86-87, 1959 σελ. 79).

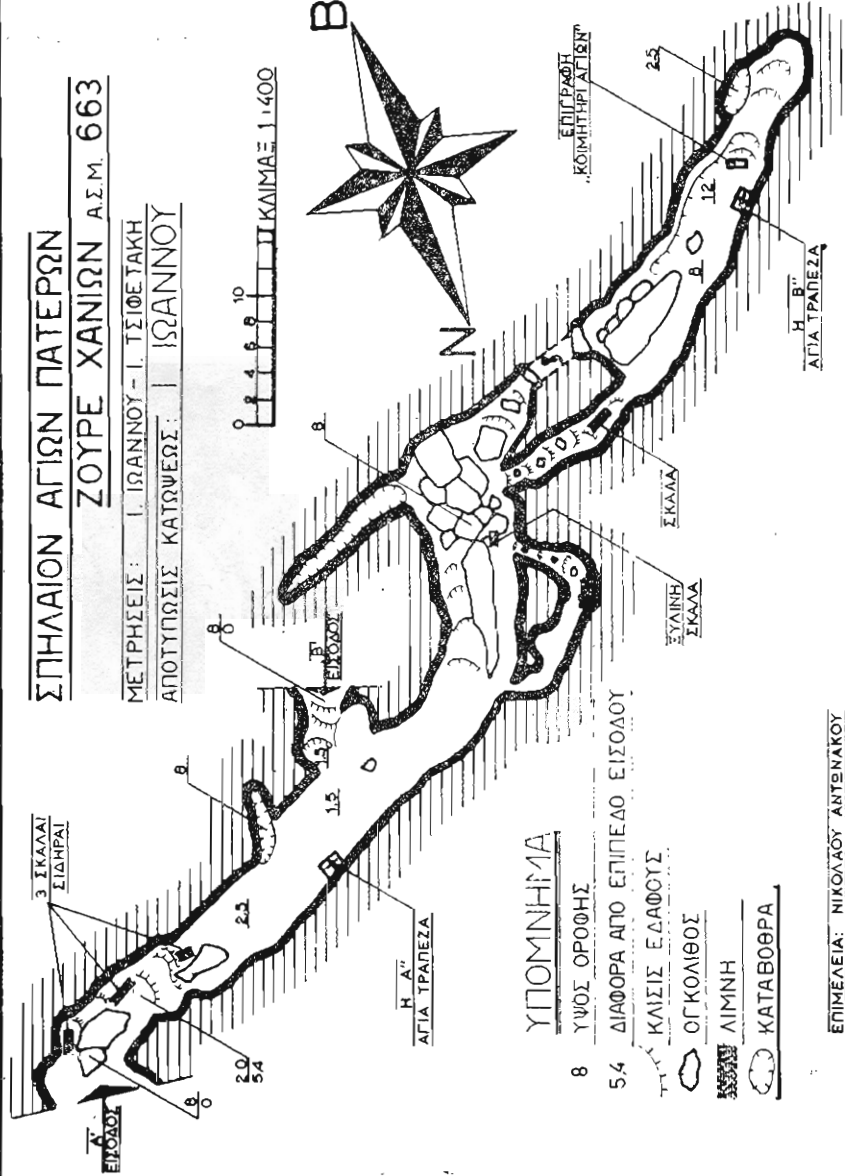
Cave Zouré at Canea No 663

The precipice cave Zouré is at the village 'Azogyré of Canea' plain, Crete. It is considered as place of worship by Christians. A big religious ceremony takes place every November 7th. There are two churches in its interior. It is 95 m long; the highest point of its roof is 25 m. and its deepest 23 m. The total surface of the cave amounts to 644 m². It is considered of general tourist interest.

ΣΠΗΛΑΙΟΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΖΟΥΡΕ ΧΑΝΙΩΝ Α.Σ.Μ. 663

ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ: Ι. ΙΩΑΝΝΟΥ - Ι. ΤΣΙΦΕΣΤΑΚΗ
ΑΠΟΤΥΠΩΣΙΣ ΚΑΤΩΦΩΡΩΣ: Ι. ΙΩΑΝΝΟΥ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- 8 ΥΨΟΣ ΟΡΟΦΗΣ
- 5.4 ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΠΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΙΣΟΔΟΥ
- ΚΛΙΣΙΣ ΕΞΑΡΧΟΥΣ
- ΟΓΚΟΛΙΘΟΣ
- ΛΙΜΝΗ
- ΚΑΤΑΒΟΘΡΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΝΤΩΝΑΚΟΥ